

Tintín al Marroc

Recull dels dietaris i correspondència dels anys de la guerra al Marroc del periodista Joaquim Ventalló. Document de l'impacte del conflicte en la política catalana

JOAN ESCULIES

La guerra del Rif, al protectorat del Marroc, durant les dues primeres dècades del segle XX va tenir un enorme impacte en la intel·lectualitat del moment. La llei de Reclutament del 1912 va mobilitzar per primera vegada de manera massiva les classes mitjanes espanyoles en un conflicte bèl·lic. Encara que alguns, per mitjà del pagament de la quota, van poder reduir –o intentar-ho– els mesos de servei o estalviar-se el destí al front per exercir com a sanitaris a la rereguarda.

L'experiència va encarrillar-ne alguns, com Ernesto Giménez Caballero o Luys Santa Marina, cap a posicions que aviat derivarien vers el feixisme hispànic. També va contribuir de manera decisiva a la formació de la Legió espanyola, el cos de soldats professionals ideat per José Millán-Astray l'any 1920, que tindria un paper clau en la promoció de quadres militars autoritaris com Francisco Franco.

El pas per alguna de les fases de la guerra en la lluita contra els anomenats *rebels* rifenys va conduir-ne d'altres, com José Díaz Fernández o Ramón J. Sender, cap a posicions antimilitaristes, sovint a l'esquerra del socialisme, compartides amb intel·lectuals de la postguerra mundial europea. Amb certa sintonia amb aquests, un important estol de joves catalans en la vintena van tornar del Marroc convençuts, o més encara, que el règim de la Restauració feia aigües. Començant pel seu exèrcit. I que Alfons XIII i l'oligarquia que el sustentava havien de ser substituïts. La dictadura de Primo de Rivera (1923-1930) va retardar el propòsit, però als anys trenta aquella jovenalla van ser en bona mesura els promotors de la Segona República.

El comercial i polític Josep Tarradellas, els advocats i polítics Antoni Xirau i Joan Francesc Vidal Jové (futur secretari del conseller Joan Selves), Pere Pla –germà del periodista–, el crític Rossend Llatés, el doctor Francesc Duran i Reynals, l'escriptor Josep Maria Prous i una llarga

llista de noms en són exemple. També és el cas de Joaquim Ventalló (1899-1996), aleshores un incipient periodista.

El terrassenc és recordat per ser el primer que va traduir Tintín al català i per radicar per primera vegada un partit de futbol (Irun-Barça, 1928) per a tot l'Estat. Però als anys trenta, sobretot, vinculat a la colla més *socialdemòcrata* d'ERC –Tarradellas, Xirau i companyia–, va ser una ploma destacada de periòdics com *La Publicitat*, *L'Estevet*, *L'Esport Català* o *Xut!*, entre molts altres, i va dirigir *L'Opinió* i *La Rambla (esport i ciutadania)*. De Ventalló en teníem notícia prèvia per la biografia de l'historiador Pau Vinyes (2010).

Ara es publica el dietari del periodista, farcit d'anècdotes, mentre rebia instrucció a Barcelona l'any 1921, on trasllueix l'anticatalanisme castrense i dels companys de fora, amb clàssics com “los catalanes sois unos perros”. El text l'acompanyen un balanç escrit anys després sobre els cinc mesos inicials que li pertocaven, que es van convertir en vint-i-set, i correspondència seva des del Marroc.

En conjunt, una reflexió sobre l'impacte d'aquesta guerra en la seva generació, de la seva contribució en el decantament dels catalanistes cap a posicions més separatistes i les pròpies contradiccions del catalanisme sobre la guerra colonial. Els textos també palesen que aquell estol de joves intel·lectuals mentre eren a la guerra tenien consciència de la seva dimensió literària i de la possibilitat de dotar la literatura catalana amb una producció emmirallada en autors com Henri Barbusse o Erich Maria Remarque.

“Quan veig el jovent, de tantes agrupacions polítiques que haurien d'odiar la guerra, delirar-se per portar una camisa d'uniforme –socialistes, comunistes, JERE, joventuts del Largo Caballero, que llueixen corretja en bandolera i tot– m'entra una gran tristesa. Si veiessin una guerra de debò, cremarien les camises que no en quedés ni rastre”, anotava.

L'editor del volum és Arnau Sala (Sabadell, 1995), que prepara a la Universitat de Colúmbia, a Nova York, una tesi doctoral sobre les implicacions estètiques i intel·lectuals de les guerres al Marroc en les avantguardes d'esquerres dels anys vint i trenta. Després de la suggeridora introducció que ha escrit el graduat en llengua i literatura espanyoles, ja n'esperem el resultat. /

A. González Vilalta, J. Puigsech i E. Ucelay-Da Cal (ed.)

Nuestro hombre en Barcelona

Comares
254 pàgines
27 euros

Joaquim Ventalló
La guerra que jo he vist
L'Avenç
224 pàgines
19 euros

Joaquim Ventalló (amb pipa) a l'Àfrica

/ Un important estol de joves catalans van tornar del Marroc convençuts, o més encara, que el règim de la Restauració feia aigües